

Swarzędzki alfabet historyczny Antoniego Kobzy

Sokolniki Gwiazdowskie

(fragmenty historii)

Wieś Sokolniki Gwiazdowskie (fot. Antoni Kobza).

Wieś Sokolniki Gwiazdowskie leży na wschodnim krańcu gminy, w odległości 7 km od Swarzędza, 109 mieszkańców (2015 r.).

Nazwa *Sokolniki* ma charakter służebny. Żyli tu ludzie którzy zajmowali się układaniem sokolów do polowań dla królów, książąt i możnowładców.

Niemal przy każdym większym grodzie funkcjonowała – obok innych – przynajmniej jedna osada sokolników.

W okolicy Kostrzyna były trzy wsie o nazwie Sokolniki (Gwiazdowskie, Drążdowskie i Klonowskie).

Wieś została założona na stosunkowo urodzajnych glebach wykształconych na polodowcowych glinach zwałowych moreny dennej. Na obszar 262,7 ha użytków rolnych (1974 r.), 259,7 ha przypadało na grunty orne i 2,8 ha na łąki i pastwiska.

Pierwszym właścicielem Sokolnik wymienionym w dokumentach sądowych (1428 r.) był prawdopodobnie Mikołaj z Sokolnik, a kolejnym (1434 r.) Ninogiew – jakkolwiek

nie określono ich jednoznacznie jako dziedziców Sokolnik (patrz wyżej). Następnie, dopiero w 1516 r. wymieniona została Jadwiga Gwiazdowska jako właścicielka Gwiazdowa i Sokolnik.

W 1777 do 1801 r. Sokolniki Gwiazdowskie (i Gwiazdowo pod Kostrzynem) posiadał Franciszek Szczaniecki (Szczaniecki) i jego żona Faustyna z Korytowskich.

Od 1806 r. Dziedzicem Gwiazdowa i Sokolnik Gwiazdowskich był Wojciech Ulatowski (1764 – 1831) z żoną Marią z Jeziorokowskich (1768 – 1814).

... w 1846 r. właścicielem majątku był Teodor Rogaliński. Było tu wówczas 13 dymów (domów) i 111 mieszkańców, w tym 39 katolików.

... Wśród jedenastu gospodarzy 1851 r. byli niemal sami Niemcy. Prawdopodobnie tylko jedna rodzina miała pochodzenie polskie – Woźniakowie. Polakami byli także – zapewne nie wszyscy – komornicy i robotnicy rolni. ... Po uwłaszczeniu prze-

W lipcu 2018 r. r. ukazała się książka Antoniego Kobzy „Dzieje wsi okolic Swarzędza. Szkice i materiały do historii powiatu poznańskiego”. Od czerwca 2017 r. na łamach Prosto z Ratusza publikujemy jej fragmenty. Dziś: Sokolniki Gwiazdowskie. Książka jest do nabycia w księgarni.

prowadzonym w latach 50-tych XIX w. w Sokolnikach Gwiazdowskich nie było już folwarku.

W 1867 r. sołtysem w Sokolnikach Gwiazdowskich był Eichhorst gospodarz narodowości niemieckiej.

... W 1879 r. większość gruntów należących do wsi, to jest 220 ha, nadal było własnością gospodarzy narodowości niemieckiej (np. Moses Haase posiadał 67 ha), a tylko nieco powyżej 45 ha należało do Polaków.

... Przed 1883 r. do Sokolnik przybyła polska rodzina: Józef i Maria (z d. Kuczyńska) Schneiderowie, którzy osiedlili się kupując tu gospodarstwo rolne.

... Zestawienie z 1883 r. przedstawia wielkość gospodarstw rolnych we wsi oraz sygnalizuje niewielkie zmiany w narodowości ich właścicieli. Polskich gospodarzy było dwoje: Józef Schneider (17 ha 92 ary) i Tomasz Brzóska (27 ha 16 ar). Kasper Szymański (13 ha 4 ary), mimo polsko brzmiącego nazwiska był Niemcem. Pozostałych sześciu także było Niemcami, a z nich najwięcej ziemi posiadał Wilhelm Gutsche - 65 ha 61 ar. Następni to: Johann Michael Reich - 48 ha 43 ar.; Johann Gottlieb Eichorst - 26 ha 67 ar.; Carl Wilhelm Pitt 20 ha 61 ar.; Johann Gottlieb Kriese - 9 ha 2 ar.; wdowa Caroline Kriese (z d. Trölenberg) - 14 ha 57 ar.

... Prawdopodobnie ok. 1857 r. lub nieco później, związane z Sokolnikami pobliskie Gwiazdowo zostało sprzedane Friedrichowi Albertowi Tschuschke zam. w Poznaniu. Najpierw był on radcą sprawiedliwości, a później landratem (starostą) powiatu średzkiego. W Gwiazdowie zamieszkał dopiero ok. 1886 r. po wybudowaniu dworu w pobliżu zabudowań folwarcznych. Do dzisiaj (2014 r.) przetrwał tylko budynek mieszkalny urzędników zatrudnionych w majątku oraz zaniedbany, rozległy park dworski.

... Bezpośrednio przed śmiercią Tschuschkego w 1894 r., Gwiazdowo kupił na subhastacji Wilhelm Hoberg. Majątek miał wówczas rozległość 414 ha, ale do 1902 r.

nowy właściciel powiększył go do 502 ha. W 1911 r. folwark w Gwiazdowie nabyła komisja kolonizacyjna.¹

Mieszkańcy i wieś po 1900 r.

Na przełomie XIX i XX w. w Sokolnikach Gwiazdowskich Tomasz Tylkowski z żoną Pelagią przejął gospodarstwo po swoich rodzicach. W 1901 r. wybudował budynek gospodarczy, a ok. 1907 r. nowy dom.² Po nim gospodarstwo przejął syn Wincenty z żoną Marią z d. Tyma, która pochodziła z Siekierak.

... Około 1903 r. do Sokolnik Gwiazdowskich przybyli Stanisław Rzanny z żoną Katarzyną i synem Ludwikiem. Odkupili gospodarstwo rolne od niemieckiego gospodarza i w 1904 r. postawili nowy dom.

Ludwik Rzanny ożenił się z Marią Imbirowicz. Przyszły na świat dwie córki Mirosława Ludwika i Anna Maria. Annę pojął za żonę Władysław Golda. Młodzi małżonkowie pozostali w Sokolnikach obejmując w posiadanie gospodarstwo Rzannych. Goldowie pochodzili z Górnego Śląska (Tychy) i przez jakiś czas mieszkali w Gułtowach, a następnie przeprowadzili się do Paczkowa.³ ... W 1906 roku władza pruska zmieniała nazwę wsi na *Falkenstern*.

... W 1910 r. we wsi mieszkało 114 mieszkańców. Była to jedna z najbardziej zgermanizowanych wsi (obok Rabowic, Uzarzewa i Jasina) na obszarze obecnej gminy Swarzędz. W 1913 r. właścicielką największego majątku określanego mianem gospodarstwa wielkokołpańskiego była Martha Reich⁴.

... W niepodległej już Polsce, w wyniku wyborów do samorządowych władz wsi przeprowadzonych w 1923 r., wybrano na sołtysa i poborcę podatków gospodarza Stanisława Rzannego, na I ławnika gospodarza Stanisława Schneidera, na II ławnika

1 W 1928 r. właścicielem folwarku był Hans Coelle, który prawdopodobnie jeszcze przed wybuchem I wojny światowej zakupił go od komisji kolonizacyjnej i rozwijał hodowlę bydła.

2 Dokładna data roczna wynika z daty budowy obory przez Tomasza Tylkowskiego utrwalonej w szczycie budynku z inicjałami właściciela „TT”.

3 Ireneusz Golda mieszkający do dzisiaj (2016 r.) w Sokolnikach Gwiazdowskich, był mistrzem Polski w rzucie młotem oraz zajmował czelne miejsca w tej dyscyplinie na mistrzostwach Europy po II wojnie światowej.

4 W zestawieniu statystycznym podana jest tylko wysokość podatku gruntowego (723 marki) i na tej podstawie można przypuszczać, że powierzchnia ziemi w jej gospodarstwie wynosiła ok. 65 ha.

Dom z pocz. XX wieku (fot. Antoni Kobza).

Adalberta Kriese (Niemca), a na zastępcę ławnika Otto Pitta (Niemca).

... Wybuch II wojny światowej i niemiecka okupacja ziem polskich przyniosły wiele zmian mieszkańcom narodowości polskiej w Sokolnikach Gwiazdowskich.

... Podobnie jak w innych wsiach, tak i w Sokolnikach okupanci wypędzali polskich gospodarzy i zajmowali ich nieruchomości. Jeszcze w 1939 r. z gospodarstwa wypędzono rodzinę Rzannych. Ludwika razem z sąsiadem Władysławem Świątkiem wywieziono w głąb III Rzeszy na przymusowe roboty, a jego żonę i córkę przesiedlono do Swarzędza, gdzie pracowały w niemieckich rodzinach jako służące.

Stanisława Schneidera Niemcy namawiali do podpisania volkslisty, a gdy nie wyraził zgody, w 1940 r. został wypędzony z rodziną w okolice Woldenberga (Dobiegniew) do pracy w dużym majątku ziemskim.

... Przed nadejściem wojsk radzieckich z frontem wschodnim, rozpoczęła się ucieczka Niemców. Rosjanie weszli do wsi od strony Paczkowa, ale nie zastali

już Niemców. W pobliskim lesie pozostał oddział niemieckiego wojska, który został okrążony i po krótkiej bitwie zlikwidowany. Rozproszone niedobitki starały się ukryć w zabudowaniach wiejskich oraz na polach. Rosjanie wszystkich wytropili i pozbawili życia. Według świadków czerwonooarmiści z reguły nie brali do niewoli małych oddziałów, a tym bardziej pojedynczych żołnierzy.

...Do Sokolnik Gwiazdowskich wracali wypędzeni przez okupanta gospodarze z rodzinami. Zastawali swoje domy i zabudowania gospodarcze bez jakichkolwiek sprzętów. Najpóźniej wrócili ludzie wysłani na przymusowe roboty w głąb III Rzeszy. Nieco wcześniej przybyły te osoby i rodziny, które wygnano do Generalnego Gubernatorstwa.

... Sołtysiem Sokolnik Gwiazdowskich przez wiele lat był Stanisław Schneider, potem - od 1990 r. do 2002 r. - Władysław Golda, a po nim Gabriela Iglńska, która pełni funkcję od 2002 do chwili obecnej (2016 r.).

Kapliczka przy ul. Sokolnickiej (fot. Antoni Kobza).

